

Instrumentális szempontból: úgy érzem, hogy óriási bajban vannak az összes létező orgonáink. A Magyar Reformátusok Egyetemes Zsinatának tavalyi határozata, amelyet a zsinati tanács hozott, mely szerint minden évben egy orgonát fel kell újítani, nagyon jó, de kevés! Minden évben több orgonát kellene felújítani, egyrészt mert örökségmegóvás, másrészt, mert ezeknek a liturgiában és hangversenyeken egyaránt működniük kell. Erre nem kellene a pénz sajnálni. Van egy sereg olyan zene, mely nem orgonához, hanem más hangszerekhez kötődik. Én úgy érzem, hogy ebben az irányban is adósok vagyunk. Mi, akik több országban lévő magyar reformátusokért vagyunk felelősek, és akiknek tulajdonképpen mindennap reformálódnunk kéne, reformálódnunk kellene a vokális és instrumentális egyházzeneiben egyaránt.

E.G.: Vigyáznunk kell azonban arra, hogy bizonyos méltósága maradjon az istentiszteletnek. Minden nép másként dicsérheti Istent, ezeket azonban nem kellene föltétlenül utánozni. Templomainkban gyönyörűséges orgonák vannak —egy egész zenekarral felér egyik-másik— gyülekezeti éneklésünk is egyetemes érték, egyetemes örökség. Elsősorban ezekkel kell ünnepélyessé tenni istentiszteleteinket. A gitárokat és más hangszereket pedig vigyük ki a táborokba.

D.I: Úgy érzem, hogy még rengeteg kérdés vetődhetne fel. Nagyon köszönöm mindhármójuknak ezt a beszélgetést és kívánok sikeres együttműködést, nem csak a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinatában, hanem a Magyar Egyházzenei Társaság és a református egyház között is!

Bódiss Tamás

Kántortalálkozók Erdélyben

A megalakulásának tizedik évét köszöntő Református Egyházzeneszkek Munkaközössége (ReZeM) alapvető céljai között a Kárpát-medencei magyar református egyházzene és egyházzeneszkek összefogása és segítése is szerepel. A határokon átnyúló kapcsolatok jelentős állomásaként szeptember 28. és október 2. között ötnapos tanulmányút szerveződött Erdélybe. A program fő eseménye volt az a három, minden esetben nagy érdeklődést kiváltó kántortalálkozó, melyre Erdély három nagyvárosában került sor.

Az anyaországból érkező „delegációban” a ReZeM elnökén és a budapesti Zeneakadémia egyházzene-doktoranduszain kívül részt vett a néhány éve Magyarországon élő *Birtalan József* karnagy úr is feleségével, valamint a Partiumi Keresztyén Egyetem tanára és az út egyik fő szervezője, *Maruntelu Ágnes* tanárnő néhány egyetemi hallgatóval együtt.

Szeptember 28-án, péntek délután 3 órára a Királyhágómelléki Egyházkerület hívására a Nagyvárad-Réti templomba gyűlt össze mintegy száz kántor, karnagy és más érdeklődő. A rendezvényt jelenlétével megtisztelte *Tőkés László*,

az egyházkerület püspöke is, aki kijelentette, hogy ahol a gyülekezet éneklése elnémul, ott előbb-utóbb maga a gyülekezet is el fog némulni, meg fog szűnni. Ezért nem lehet közömbös a gyülekezeti éneklés színvonala, minek értelmében üdvözölte a találkozó megrendezését és szorgalmazta ennek rendszerezését.

A délután témájának kapcsán —*Váradai énekeskönyv 1566-2001. Mit énekeltek őseink, mit énekelünk ma?*— Hoppál Péter pécsi karnagy tartott előadást, bemutatta a jelenlévőknek a reformáció korának egyik legjelentősebb énekeskönyvét, melynek hasonmáskiadását is megtekinthették az érdeklődők. Az előadással egybekötve a régi énekeskönyvből vett „új” énekek megtanulására került sor, majd arról is szó esett, hogyan lehetne a hitvalló múlt ezen fontos énekeit a gyülekezeti éneklés gazdagításául beemelni a mai gyakorlatba. A délután további részében Berkesi Sándor adott kézbe és tanított meg számos hasznos gyakorlati tanács kíséretében néhány egyszerűbb kórusművet, majd szünet után került sor a gyülekezeti és —szintén a reformáció korából származó— liturgikus énekekkel, többszólamú kórusénekekkel és művészi orgonajátékkal gazdagon ékesített esti istentiszteletre, melyen Pálffy József, a helyi gyülekezet lelkipásztora hirdette az ígét. A zenei szolgálatban részt vettek a budapesti Zeneakadémia egyházzenei tanszakának protestáns hallgatói is.

A tartalmas első nap után szombaton a kolozsvári Farkas utcai templomot, valamint a Házsongárdi temetőt látogattuk meg, ahol Péterné Sógor Éva testvérünk vezetésével kerestük fel az itt nyugvó „nagy magyarok” sírjait.

Vasárnap Marosvásárhelyen, a Vártemplomban folytatódtak az események, ahol Fülöp Dénes, a gyülekezet lelkipásztora fogadta nagy szeretettel csoportunkat. Az istentiszteleten jelentős zenetörténeti eseményre került sor, amikor a templom elején, a szószékkel ellentétes oldalon álló, négyoldalú kottatartó állványt: az ún. *éneklő széket* négyen, mint előénekesek körülvettük, hogy bemutassuk, hogyan vezethette több mint 200 évvel ezelőtt a református kántor a diákkórus és a gyülekezet énekét. A mai liturgia menetébe zökkenőmentesen és szervesen illeszkedve szólalt meg az —Erdélyben és az anyaországban többhelyütt, többek között éppen Vásárhelyt is mai napig fennmaradt— Öreg graduálból az invocációs ének, egy rezponzoriális (felelő) ének, és a Benedicamus (énekbeli áldás), melyek mellett egy négyszólamú Goudimel-zsoltár is elhangzott — szintén az éneklő szék mellől.

Az istentisztelet után csoportunk a Gótikus teremben várta a Kántorképző Főiskola hallgatóit. Kedves színfoltja volt az együttlétnek az a közös éneklés, melyet Birtalan József, a főiskola korábbi tanára vezetett. A tanár úr egy erre az alkalomra írt énekfeldolgozását tanította be a jelenlévőknek.

A közös éneklés utáni előadást „*Liturgikus örökségünk — a marosvásárhelyi Öreg Graduál jelentősége*” címmel Papp Anette tartotta a reformációkori éneklési gyakorlatról, melyben a gyülekezet énekén kívül fontos szerepet kapott a liturgikus (graduális) éneklés is. Az előadást itt is többször szakította meg egy-egy ének bemutatása, közös éneklése.

Az előadást követően *Dávid István*, a nagykőrösi Tanítóképző Főiskola tanára kért szót, majd *Barabás László*, a helyi intézmény igazgatója tájékoztatott minket röviden a főiskola életéről, működéséről.

Vasárnap délután és este különleges élményben lehetett részünk, amikor meglátogattuk Szászcsávás községet, hogy részt vehessünk a vasárnapi „ve-csernyén” — ahogyan ők a délutáni istentiszteleteket nevezik. Szászcsávás arról nevezetes, hogy a XIX. század harmincas éve óta az egész gyülekezet többszólamban énekel. Ezt a Svájc-ból jött éneklési szokást a székelyudvarhelyi kollégiumban tanult akkori kántor-tanító, *Belle József* vezette be Csáváson. Míg a templomban természetesen csak zsoltárok, dicséretetek és a Himnusz hangzott el (ez utóbbi is többszólamban!), a kultúrházban rendezett vacsorán az énekkar —merthogy a gyülekezeti többszólamú éneklésen túl felnőtt-, sőt gyermekkar is működik itt— a vacsoraasztal mellett is a templomban megszokott többszólamú módon énekelte a népdalokat, és egyéb magyar dalokat, de népdalfeldolgozás, sőt még az angol *John Dowland* egy kórusműve is előkerült, felejthetetlen estét szerezve mindannyiunknak.

Hétfői nap ismét visszatértünk Kolozsvárra, ahol a Püspöki Hivatal épületében rövid megbeszélést folytathattunk *Pap Géza* püspök úrral. A kántortalálkozóra délután a kolozsvári Protestáns Teológia dísztermében került sor, melynek megszervezésében nagy segítséget nyújtott *Sógor Sándorné* és a teológia rektora, *Kovács László Attila*, aki az egybegyűlteket ez alkalommal köszöntötte. Nemcsak kántorok érdeklődtek a szakmai program iránt, hanem a teológia és a vallás tanári szak hallgatói is szép számban részt vettek az előadáson. *Fekete Csaba* „*Kolozsvári énekeskönyvek a 18. században*” címmel előadásában a gyülekezeti éneklés és az énekeskönyvek több évszázados történetét vázolta fel. Az előadások után kiegészítésképpen még több hozzászólás következett, majd az alkonyórába hajló délutáni programot itt is a nagyváradihoz hasonló istentisztelet zárta.

Mindenhol azt a visszajelzést kaptuk, hogy óriási szükség van az ilyen kántortalálkozókra, a különböző tanfolyamokra, kurzusokra, melyek a kántorok, karnagyok ismereteit, látókörét szélesítik, a kölcsönös munkakapcsolatok kialakulását segítik. Nagy szükség van a különböző egyházzenei kiadványokra is, melyeket alig tudunk kielégíteni, hiszen a magunkkal vitt kotta- és kazettakészletből majdnem minden elfogyott. Köszönjük mindenkinek a részvételét és sokak segítségét, de mindenképp Istené a hála ezért a lehetőségért és Ő adja, hogy mindaz jó, ami elkezdődött, folytatása legyen a jövőben.

A sajtóvisszhangból: a Bihari napló 2001. október 2.-i száma T.M. aláírással, „Többre értékelni az egyházi zenét” címmel számolt be a nagyváradi kántortalálkozóról, Tőkés László, Bódiss Tamás és Fekete Csaba szavaiból idézve. „A záróistentiszteleten nemcsak a gyülekezeti ének kapott helyet, hanem a kórus és a liturgikus dalok (sic!, inkább énekek) is, művészi orgonajátékkal keretelve.”